

Становище

от проф. д-р Галина Георгиева Лардева – АМТИИ Проф. Асен Диамандиев

Пловдив, професионално направление 8.2. Изобразително изкуство

за придобиване на научната и образователна степен „доктор“ по професионално

направление в област на висше образование 8.1. Теория на изкуствата

с кандидат **Теодора Венцеславова Константинова**

Авторката Теодора Венцеславова Константинова кандидатства за научната и образователна степен доктор с разработка на тема „Развитие на традицията в културните взаимоотношения между България и Австрия след 1989 година“ с подзаглавие „Съвременно българско изкуство в чуждестранния художествен контекст“.

1. Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение. Изследваният проблем е без съмнение значим. Той е наличен и неговата видимост е ясна и открита: една изключително голяма част от българските визуални артисти, занимаващи се след 1989 г. с перформативно изкуство, с художествени интервенции в публична среда и с обектни инсталации, намират своята непосредствена публична изява и рецептивна среда тъкмо в Австрия. Наред с това голяма част от всички международни изложбени проекти, представящи българско визуално изкуство в Европа и по света, са направени с партньорства с австрийски организации и куратори.

2. Обоснованост на целите и задачите в дисертационния труд. Целта да се събере и обобщи всичко създадено в контекста на българско-австрийските отношения в сферата на визуалното изкуство е напълно обоснована. Без съмнение това е необходимо да се направи в перспективата на широките цели на разбирането на съвременното българско изкуство. В тази перспектива обаче

целите на събирането би следвало да клонят към някаква интерпретативна посока, да се подчинят например на някаква тема или мотив. Действително подобен уклон е налице, предимно в третата и четвъртата глава. Наред с това релевантна е заявката за компаративистичен прочит на явленията (с. 7), засвидетелствана и в подзаглавието на темата. За съжаление описателната страна на изложението значително надхвърля като място и тежест интерпретативната.

3. Съответствие между избраната методология и методика на изследване и поставената цел и задачи на дисертационния труд. Изместването на конкретния анализ на заден план е основното несъответствие между избраната методология и поставените задачи. Трудността, от която е породено несъответствието, произтича от изключително голямото количество произведения и артисти, обединени от поставената тема. Въпреки това все пак можеше в хода на работата да се изведат по-отчетливо примерните фокуси, които да представят характерни проблеми. Към този подход по принцип се насочва трета (и отчасти четвърта) глава на дисертацията, като набелязва характерни тематични ядра. Но те са толкова широки (образа на града, представата за емигранта/имигранта, преходът и т.н.), достойни сами по себе си за отделни дисертационни проекти, че веднага създават необходимост от нова конкретизация и анализационно префокусиране. Може да се каже, че в този план проличава, че докторантката изпитва трудност за откриване и формулиране на проблеми.

Във връзка с това за съжаление специфичните изкуствоведски задачи за анализ на конкретните произведения отстъпват пред общото описание, до включването на откъси от експлицитната авторова или кураторска концепция.

4. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд (описание и оценка). Приносите на дисертационния труд на Теодора Константинова са на първо място в областта на фактологическите натрупвания: разработката е

събрала значително количество информация по отношение на автори и произведения, които до този момент не са били обект на последователен изследователски интерес.

Приносно е събирането и систематизирането на множество изяви, които са белязани със знака на държавно и институционално подплатена представителност. В този случай е особено важно даването на сметка за връзката между изобилното държавно инвестиране в българско-австрийските отношения преди 1989 г. и неслучайното пренасочване на идеологически контролирания обмен към определени културни организации след 1989 г. Комплексът Дом Витгенщайн – също достоен за самостоятелно изследване, е симптоматичен (а впрочем – и невралгичен) съкратен израз на този проблем. За съжаление и тук дисертацията отговаря с информативно проследяване на задачата и предизвикателството.

С известни уговорки може да се каже, че дисертацията има принос в откритието, че независимо от това доколко и как се развият, българските художници, търсещи международна конвертируемост през Виена, кръжат непрестанно около контакта си с локалното, като при това имат един вечнотовор отговор за всички несъответствия на стандартите, културите и контекстите: обезоръжаващият хумор.

Като принос може да се отбележи обвързването на интереса на австрийските институции към България и този към Балканите, изобщо открояването на страната ни като част от опита за систематизирането на геополитическото и културното пространство в Югоизточна Европа. Основателно е обърнато съществено внимание на общобалкански проекти като емблематичния „Кръв и мед“. Спирането на вниманието върху примери с произведения на автори от други балкански страни е принципно добър ход.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд: брой, характер на изданията, в които са публикувани. Теодора Константинова е автор на множество публикации (рецензии) в сайта artnewscafe.com (електронен

бюлетин). Три от тях са свързани с темата на дисертацията и присъстват в библиографията на труда. Те са достатъчно като брой, отношението им към проблематиката на дисертацията е безспорно. Съществен недостатък е, че изданието е частно и няма научни претенции и капацитет.

6. Цитиране от други автори, отзиви в научния печат и др. Във връзка с т. 5 публикациите на г-жа Константинова за съжаление не подлежат на научно цитиране.

7. Мнения, препоръки и бележки. Както вече стана дума, основните забележки към дисертационния труд на Теодора Константинова са свързани с почти пълното пренебрегване на изкуствоведската оптика. Твърде обширният фактологически материал е събран около не особено подходящата идея да се покаже някакъв „успех“ (конкретно – успеха на творци, свързани с българското, в Австрия), някаква резултатност с невинаги ясни измерения. В този смисъл и формулата „отишли, за да останат“ (44 сл.) не е подходяща, още повече че авторката разчита на нея като класификационен критерий.

Независимо от това, че е твърде старателна по отношение на своя предмет на описание, дисертацията пренебрегва съществени проблеми, обстоятелства и контексти: нейният ход се отнася твърде безкритично и дори с подчертана адмирация към културната политика на социалистическа България, а вследствие на това не обръща внимание на обстоятелството, че организационните структури, които дават началото на културното взаимодействие с Австрия и изобщо с чужбина след 1989 г. като Фондация Св. Св. Кирил и Методий, са създадени и доминирани от същите хора и принципи.

Не е достатъчно добре изяснено защо културните връзки между България и Австрия (а оттам – и дисертационният избор) се съсредоточават върху перформативното и инсталационното изкуство. Не е изяснено как присъстват например живописиста и графиката в общи проекти с подробно описаните акции,

как си взаимодействат с тях (например произведенията на Дарина Пеева, Десислава Унгер, Ирина Георгиева и др.).

Значително повече би могло да се направи по отношение на сравняването между акциите на българските творци и явленията в западния контекст, доколкото те са със сигурност контактно и типологично (еднопосочно) обвързани.

8. Заключение с ясно формулирана положителна или отрицателна оценка на дисертационния труд. Независимо от това, че авторката е пренебрегнала равнището на непосредствения изкуствоведски анализ, което би предоставило възможност за самостоятелно разбиране на явленията, направеното от нея проучване представлява доста пълен и коректно направен преглед на културния обмен на визуално изкуство между Австрия и България през последните три десетилетия. Затова въз основа на богатия, информационно доминиран корпус, както и въз основа на интензивния интерес към значима и нелека проблематика, мотивирам решението си за положителна оценка на труда. Затова предлагам на уважаемото научно жури да присъди научната и образователната степен „доктор“ по професионално направление 8.1. Теория на изкуствата на Теодора Венцеславова Константинова и гласувам „за“.

Проф. д-р Галина Лардева

7 октомври 2021 г.